

PROJECTPLAN BOEK HISTORISCHE BOERDERIJEN IN VEGHEL (NOVEMBER 2022)

Verantwoordelijken:

Projectleider:	Heemkundekring Vehchele
Projectperiode:	Nov. 2021 - medio 2024
Vertegenwoordiger Vehchele in projectgroep:	Bernard Vissers
E-mail adres:	Bernardvissers@gmail.com
Telefoon nummers:	0413-343303 en 06-45769393

Heemkundekring Vehchele zorgt voor de werving van fondsen, het verzamelen van de nodige kennis, gegevens en afbeeldingen en het schrijven van de teksten. Voor de totstandkoming van het boek is een projectgroep opgericht, die werkt onder supervisie van de heemkundekring Vehchele. De heemkundekring heeft een overeenkomst met Pictures Publishers die voor een afgesproken bedrag (zie begroting) zorgt voor een professionele lay-out, het drukken en de verspreiding en verkoop van het boek.

Inleiding.

Wie zich door het buitengebied begeeft van de voormalige gemeente Veghel heeft geen idee hoeveel bijzondere verhalen er schuilgaan achter een aantal boerderijen. Bij sommige boerderijen is nog veel historie af te lezen aan de buitenkant of aan de interne constructie. Er zijn echter ook locaties met panden met een boeiende geschiedenis, maar door grondige verbouwingen of totale wederopbouw is er vrijwel niets meer dat aan het glorieuze of misschien wel dramatische verleden herinnert.

Boerderijen hebben door de eeuwen heen ons landschap ingericht en medebepaald. Tegenwoordig zijn er boerderijen die hun oorspronkelijke functie nog steeds vervullen en boerderijen die op een goede manier en met respect voor de historie zijn behouden of verbouwd zijn en vaak een andere functie hebben. Het mooiste is natuurlijk wanneer de oorspronkelijke elementen zoveel mogelijk behouden zijn waardoor het nog steeds mogelijk is om de cultuurhistorische waarde terug te zien. Met een nader onderzoek en het vastleggen van de onderzoeksresultaten in een publicatie, willen wij de cultuurhistorische betekenis verbreden. Met een aantrekkelijke publicatie in de vorm van een boek kunnen we duidelijk maken hoe de mensen vroeger leefden en welke gebeurtenissen uit de geschiedenis van de streek invloed hebben gehad op de bewoners, de bebouwing en het landschap. Heel veel is al onderzocht door historicus Martien van Asseldonk. Aangevuld met nieuw onderzoek, o.a. op het gebied van genealogie, gesprekken met (oud-) bewoners, foto's en kaartmateriaal kan het beeld van een aantal markante boerderijen veel levendiger gepresenteerd worden. Het boek kan ook gebruikt worden voor het versterken van de monumentenzorg bij particulieren en overheden.

Doelstelling Heemkundekring Vehchele.

Heemkundekring Vehchele heeft als doel: het in brede kring bevorderen van belangstelling voor het materiële en immateriële erfgoed in het algemeen, en die van Veghel in het bijzonder. De doelgroep betreft iedereen: zowel jong als oud, zowel inwoners van Veghel als van elders. De heemkundekring tracht dit doel te bereiken, onder andere door het onderzoeken, bestuderen en veiligstellen van onroerende en roerende goederen oudheidkundige gegevens in Veghel en omgeving. Samenvattend: Het behouden van historisch erfgoed en het verzamelen en vervolgens delen van regionale, historische informatie. De achterliggende gedachte ('theory of change') is dat

bewustwording van ons gemeenschappelijk erfgoed zorgt voor meer betrokkenheid en binding van mensen met hun omgeving. Mensen die zich verbonden voelen, dragen meer zorg voor hun omgeving, de gebouwen, de mensen, de natuur en de cultuur. Het verhoogt de kwaliteit van hun leven.

Het boek over de historische boerderijen in Veghel sluit naadloos aan bij het gedachtegoed van de heemkundekring Vehchele en haar meest recente beleidsplan (2020). Het is er een concretisering en uitwerking van.

Ontwikkelingen.

Gelukkig zien we steeds meer bij boerderijeigenaren en overheden het besef toenemen hoe belangrijk het is om de cultuurhistorie voor nu en de volgende generaties te behouden. We zien dat bij de beleidsmakers van het buitengebied, de gemeenten en andere overheden. Het wordt vastgelegd in bestemmingsplannen en erfgoedadvies. Maar voor de Heemkundekringen blijft het noodzakelijk om inspanningen te doen om iedereen ervan te overtuigen hoe belangrijk het is. De gemeente Meierijstad is bezig met een proces "Vitaal Buitengebied" waar ook het behoud van de gebouwde erfgoed een grote rol speelt. Partijen wordt gevraagd om een bijdrage daaraan te leveren.

Heemkundekring Vehchele wil dat doen door de cultuurhistorie zichtbaar te maken.

Bouwhistorisch- en dendrochronologische onderzoek zijn daarvoor essentiële voorwaarden om een waardevolle inzicht in de ontwikkeling van boerderij en te kunnen geven.

Behalve het bouwhistorische onderzoek worden ook de genealogische achtergronden van de eigenaars en/of bewoners achterhaald. Ook worden verhalen en gebeurtenissen die in en rond de boerderij plaatsvonden, opgetekend. Dit boek staat niet op zichzelf. Eerder verschenen soortgelijke boeken voor boerderijen in Boxtel en Schijndel.

In Boxtel heeft de Stichting De Brabantse Boerderij op verzoek van de gemeente Boxtel in november 2017 het prachtig boek: "Het Steenen Huijs met Gebinte, Stal ende Schuren" uitgebracht. Het is het resultaat van het Historisch onderzoek naar 27 boerderijen in Boxtel, Lennisheuvel en Liempde. Ook in Schijndel heeft een vergelijkbaar schitterend resultaat in 2020 tot een heel mooi boek "Huijs, Esthuis, Hof ende aengelegen Landerijen, Historisch onderzoek naar Schijndelse boerderijen, hun bewoners en eigenaren".

Binnen de gemeente Meierijstad is er een groot draagvlak om een soortgelijk project als in de gemeente Boxtel en onlangs in Schijndel op te zetten. De gemeente heeft een zodanig grote oppervlakte dat het niet mogelijk is om dat in een keer te doen. Het is ook praktisch en qua menskracht en financiële middelen niet mogelijk. Daarom is het de bedoeling om dat in 4 fasen te doen, de voormalige gemeente Schijndel ging daaraan vooraf. Daarna komen de voormalige gemeenten Veghel, Erp en Sint-Oedenrode aan de beurt. Bij de andere 3 heemkundekringen is daarvoor het nodige draagvlak aanwezig. Daarbij komt dat er ook duidelijk verschillen zijn tussen de oorspronkelijke gemeenten. Het project Schijndel dient als format voor de andere onderzoeken. Nu dit Schijndels project is afgerond, is het de beurt aan Veghel om het stokje over te nemen. De heren Ger van den Oetelaar, Joop Steenbakkers en Wilbert Steenbakkers, zijnde de auteurs van het Schijndelse boerderijenboek, hebben het initiatief genomen en in november een eerste gesprek gevoerd met de heemkundekring Vehchele.

Probleemstelling en bijdrage van dit boek aan een oplossing.

Bij de gemeente Meierijstad is duidelijk behoefte om de geschiedenis van het agrarische cultureel historische erfgoed van circa 30 boerderijen/schuren, per voormalige gemeente, te achterhalen en te beschrijven. De gemeente heeft namelijk weinig gegevens over de daadwerkelijke ouderdom van

de oudste boerderijen en in de voormalige gemeenten voorhanden. Daardoor is de beschikbare informatie waarover de gemeente beschikt voor het bijstellen van de erfgoedvisie momenteel onvoldoende. Ook ontbreekt een 'nul-meting' van de meest interessante historische boerderijen in Veghel, aan de hand waarvan de gemeente de toestand van de meest waardevolle boerderijen kan monitoren.

Door middel van het geplande onderzoek en boek wordt aan dit gemis tegemoetgekomen. Het boek zal gebruikt kunnen worden bij het bepalen van acties en beleid met betrekking tot agrarisch erfgoed en boerderijen in het algemeen. Daardoor kan ook de leefbaarheid van het gebouwde erfgoed in Meierijstad worden vergroot en kunnen de bewoners van Veghel/Meierijstad nauwer worden betrokken bij de instandhouding van het gebouwde cultuurhistorische erfgoed. Het levert ook informatie aan bewoners en belangenorganisaties. Het project historische boerderijen van de heemkundekring Vehchele is daarbij onmiskenbaar van belang.

Doelstelling van het project

De doelstelling van dit project is het verzamelen kennis en informatie over de ontwikkeling van agrarisch erfgoed in Veghel. Daarbij gaat het om boerderijen die vaak een monumentale status hebben omdat ze nog vrij authentiek zijn of veel authentieke elementen bevatten. Er zijn echter ook zeer bijzondere boerderijen verdwenen waarover zoveel bekend is dat enkele daarvan ook in het boek opgenomen kunnen worden. Daarnaast zal er aandacht zijn voor de historische ontwikkeling van boerderijen door de eeuwen heen in de Meierij en Veghel in het bijzonder. Hiermee wordt inzicht gegeven over de toestand van de betreffende cultuurhistorisch waardevolle Veghelse boerderijen. De heemkundekring Vehchele wil deze doelstelling verder realiseren door de verzamelde kennis ook beschikbaar te stellen in het publieke domein. Meer concreet: Het realiseren van een publieksvriendelijke- en inhoudelijk onderbouwde publicatie in boekvorm van 320 pagina's voorzien van foto's afbeeldingen en andere illustraties.

Onderzoekopzet en activiteiten

Activiteiten	Door	Periode
Startbijeenkomst met leden van de heemkundekring Vehchele, vormen van een stuurgroep (projectgroep)	Ger van de Oetelaar en Joop Steenbakkers	4 nov. 2021
Voorlopige inventarisatie (voorselectie van boerderijen) en vormen van werkgroepen in Veghel, Zijtaart, Eerde en Mariaheide. Inventarisatie van al beschikbare informatie.	Stuurgroep: Ger van de Oetelaar, Bernard Vissers, Joop Steenbakkers (mede-voorzitter), Rolf Vonk, Wilbert Steenbakkers en Martien van Asseldonk (medevoorzitter)	Nov. 2021 – mei 2022
Aanvullend archiefonderzoek	Leden van de stuurgroep en enkele leden van de werkgroepen	Mei 2022 – mei 2023
Benaderen van eigenaren en bewoners en het verzamelen van historische gegevens	De vier werkgroepen	Mei 2022 – Dec. 2022
Bouwhistorisch en kadastraal onderzoek	Joop Steenbakkers m.m.v. enkele vertegenwoordigers uit de werkgroepen	Mei 2022 – Mei 2023
Genealogisch onderzoek	Wilbert Steenbakkers m.m.v. enkele leden van de	Mei 2022 – Mei 2023

	stuurgroep	
Uiteindelijke selectie van de meeste boerderijen (later eventueel nog enkele aanpassingen)	Stuurgroep in consultatie met de werkgroepen	Januari 2023
Dendrochronologisch onderzoek	Contract af te sluiten door de stuurgroep	Juni – Juli 2023
Schrijven van het boek	Rolf Vonk (synthese boerderijen), gegevens en voorlopige teksten worden aan Rolf aangeleverd de door werkgroepen, Joop Steenbakkers en Wilbert Steenbakkers); Martien van Asseldonk (ontwikkeling van het landschap); Ger van de Oetelaar over ruilverkaveling	Januari – October 2023
Afbeeldingen	Oude foto's en kaarten door de werkgroepen. Kaarten en eigentijdse foto's: Martien van Asseldonk. Reconstructietekeningen: Joop Steenbakkers	Januari – Oktober 2023
Layout en inhoud	Goedkeuring door stuurgroep	Oktober 2023
Eventuele inhoudelijke aanpassingen	Auteurs	Oktober 2023 – November 2024
Controle op taalfouten	Een door de stuurgroep aan te wijzen externe deskundige plus aantal leden van de stuurgroep	December 2023 – Februari 2024
Opmaak en drukken	Pictures Publishers	Februari - Mei 2024
Boekpresentatie	Stuurgroep	Juni 2024

Relatie met andere projecten of initiatieven.

Het boek sluit aan bij de volgende gedrukte publicaties:

- De dynamische hoeve, Veranderingen in de boerderijgebouwen en hun omgeving in de Meierij van 's-Hertogenbosch 1662-2015;
- "Het Steenen Huijs met Gebinte, Stal ende Schuren" (boek boerderijen Boxtel)
- Huijs, Esthuis, Hof ende aengelegen Landerijen, Historisch onderzoek naar Schijndelse boerderijen, hun bewoners en eigenaren".
- Het boek Water en Brood, Putten en Bakhuizen.
- Het boek over de historische boerderij Den Eijngel in Boxtel.
- Veghel een Goet ende Vet dorp; en diverse boeken over oude buurtschappen in Veghel: Havel, Beukelaar, Het Ven.

Verder sluit het boek aan bij:

- De Canon van Meierijstad
- Met de landschapscanon van Het Groene Woud;
- Visie van Streekraad Het Groene Woud; Dit project past in deze visie vanwege het verder compleet maken van de cultuurhistorische biografie van nationaal landschap Het Groene Woud
- De erfgoedvisie van de gemeente Meierijstad;
- De doelstellingen van de heemkundekring Veghel
- De visie en doelstellingen van de Stichting de Brabantse Boerderij

Communicatie.

De communicatie van het totale project proberen we maximaal te laten verlopen via:

- De nieuwsbrief en de website van heemkundekring Veghele
- Persberichten ter gelegenheid van de boekpresentatie
- Het digitale netwerk van Pictures Publishers en de boekhandels waarmee zij samenwerken
- De website van de Stichting de Brabantse Boerderij
- het communicatieplan van "Streekraad Het Groene Woud" en de website van Het Groene Woud.

De keuze voor samenwerking met het Groene Woud heeft te maken met de doelstellingen en werkwijze van deze stichting: enerzijds de gewenste bundeling en anderzijds het marketingconcept van Het Groene Woud. Het project wil nadrukkelijk hoofddoelen van de streekraad van het Groene Woud uitvoeren (bijvoorbeeld een leesbaar landschap produceren). Een groot deel Meierijstad wordt door velen gezien als een herkenbaar gedeelte van Het Groene Woud.

Begroting van kosten voor het maken van een boek over historische boerderijen in Veghel.

Omschrijving	Bedragen	
Uitgaven		
Dendrochronologische onderzoeken	€ 3.200,00	
Afbeeldingen	€ 2.000,00	
Vergader – en reiskosten	€ 600,00	
Lay out en drukken van het boek	€ 16.700,00	
Zaalhuur lezingen en boekpresentatie	€ 1.000,00	
125 presentemplaren	€ 3.500,00	
Onvoorzien	€ 500,00	
Totaal	€ 27.500,00	
Inkomsten		
		Situatie op 18 nov. 2022
Gemeente Meierijstad	€ 13.000,00	€ 6.500 toegezegd € 6.500 aangevraagd
Heemkundekring Veghel	€ 3.000,00	€ 1.500 toegezegd € 1.500 aangevraagd
Stichting De Brabantse Boerderij	€ 2.000,00	€ 2.000 toegezegd
Streekfonds Het Groene Woud	€ 2.000,00	€ 2.000 aangevraagd
Prins Bernhardcultuurfonds	€ 1.500,00	€ 1.500 wordt aangevraagd
Plaatselijke ondernemers en sponsors	€ 6.000,00	€ 6.000 wordt aangevraagd
Totaal	€ 27.500,00	

Niet in het budget opgenomen, maar desalniettemin zeer belangrijk, zijn de gratis bijdragen van de 25 vrijwilligers in de werkgroepen en de 5 leden van de stuurgroep. Het aantal uren is moeilijk precies te berekenen, maar het gaat om naar schatting om meer dan 2.000 uren. Bij € 5 per uur kan men de inkomsten en uitgaven beide met € 10.000 kunnen verhogen. Rekent men met € 10 per uur, dan wordt dit € 20.000 en met €20 per uur komt het op € 40.000. Omdat het fictieve bedragen zijn, zijn deze buiten de begroting gelaten. Het maakt evenwel duidelijk dat een aanzienlijk deel van het boek gerealiseerd wordt door het werk van vele vrijwillige handen.

Namens de heemkundekring Veghel

Bernard Vissers